

Asia

Evaluointi Suomen maatalous-, maaseutukehitys- ja metsäsektorin (MMM) kehityshankkeista Afrikassa; johdonvastinepäätös

Suomen maatalous-, maaseutukehitys- ja metsäsektorin (MMM) vuosina 2009 - 2018 Afrikassa toteutetuista kehityshankkeista tehdyn evaluoinnin tarkoitus on tukea ulkoministeriötä identifioimaan tarkoituksenmukaisia ja tuloksellisia lähestymistapoja ja toimintamalleja, joiden avulla voidaan edistää nykyisten hankkeiden toteutusta ja tulevaisuudessa tapahtuvan yhteistyön suunnittelua.

Evaluoinnin tulokset käsittelevät aiheita, joissa Suomi voi parhaiten edistää kestävä kehityksen tavoitteita. Aiheita ovat erityisesti: 1) arvoketju-lähestymistavan toiminnan edellytykset; 2) köyhyyden lievittämisen tukeminen; 3) ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan ja läpileikkaavien tavoitteiden soveltamisen haasteet; 4) kokemukset kestävä maankäytön investoinnista; 5) erilaisten apukanavien käyttö MMM-sektorin tukemiseksi; 6) kokemusten systemaattinen hyödyntäminen; 7) arvioinnin ja seurannan kehittämistarpeet; sekä 8) suomalaisen lisäarvon korostamisen rajalliset hyödyt

Evaluointi kattaa kahdeksan Suomen kahdenvälistä maatalous-, maaseutukehitys- ja metsäsektorin hanketta Afrikassa. Hankkeet edustavat eri lähestymistapoja, metodologisia ratkaisuja, ekosysteemejä ja maantieteellisiä alueita Keniassa, Tansaniassa, Sambiassa, Mosambikissa ja Etiopiassa. Kuitenkin kaikki hankkeet keskittyivät elinkeinojen kehittämiseen ja köyhyyden vähentämiseen maatalouden ja/tai metsäsektorin kehittämisen kautta, ja tarjosivat institutionaalista tukea ja kapasiteetin vahvistamista sekä sosio-ekonomiseen kehityspanoksen.

Hankkeiden yhteenlasketut maksatukset ovat 91,75 miljoonaa euroa, ja evaluointi kattaa niiden 10 vuoden toteutusjakson vuodesta 2009 vuoteen 2018. Hankkeiden koko vaihteli 2,9 milj. euron ja 22,7 milj.euron välillä.

Evaluoinnin mukaan hankkeiden tulokset ovat kokonaisuutena myönteisiä, mutta mittakaavaltaan rajallisia. Hankkeilla on ollut vaikutusta köyhyyden ja epätasa-arvon vähentämiseen, mutta vaikutusten mittaaminen ja osoittaminen on ollut heikkoa. Hankkeet ovat onnistuneet tässä parhaiten silloin, kun niissä on yhdistynyt institutionaalinen kapasiteetin vahvistaminen ja ruohonjuuritason interventiot.

Arvoketjulähestymistavan toteutuksesta arviointi toteaa, ettei lähestymistapa ole täysin toiminut odotusten mukaisesti. Lähestymistapa on haastava, koska se edellyttää sidosryhmiltä ja hyödynsaajilta minimitason ylittäviä resursseja, jolloin köyhimmät jäävät helposti syrjään. Arvoketjujen kehittäminen ja keskittyminen köyhimpiin hyödynsaajiin ja sosiaaliseen kehitykseen näyttäytyvät usein vaihtoehtoisina lähestymistapoina.

Evaluointi toteaa, että tulosseurannassa on heikkouksia mm. hyödynsaajien rajallisessa osallistumisessa ja kytkennöissä kansallisiin järjestelmiin sekä vastaavasti evaluointitulosten hyödyntämisessä strategisessa ohjauksessa. Hyvä käytäntö ohjauksen ja oppimisen kannalta on mm. Tansanian metsähankkeen External Review and Evaluation Teamin (ERET) jatkuva seuranta ja arviointi, jota voitaisiin käyttää mallina kehittävän evaluoinnin menetelmien edelleen kehittämisessä ja hyödyntämisessä.

”Suomalaisen lisäarvon” vaikutuksesta MMM-hankkeiden tuloksiin evaluoinnin mukaan ei ole näyttöä. Tästä huolimatta Suomella on sen mukaan suhteellista etua ja mainetta, jota voidaan hyödyntää (mm. kokemus ja asiantuntemus metsäsektorilla).

Evaluoinnin suositukset käsittelevät lähestymistapojen ja seurannan kehittämistä ja toimenpidesuosituksia kohdistuvat enimmäkseen KEO-20:n ja ALI:n (ja muiden alueosastojen) vastuualueille. Jotkut suosituksista koskevat myös KEO-30:n, KEO-50:n, KEO-90:n, POL-40:n ja EVA:n vastuualueita.

ALI:n vastuulla, tai osavastuulla, olevista suosituksista keskeisimpiä ovat:

- Jatkaa hallitustenvälisen MMM-hankkeiden käyttämistä apumuotona, samalla muita apumodaliteetteja (kansalaisjärjestöhankkeet, multi-bi) ja niiden yhdistelmiä vahvistaen (suositus 8).
- Yhdistää hankkeissa institutionaalisen kapasiteetin vahvistamista ja ruohonjuuritason interventioita (suositus 4); hyödyntää synergioita hallitustenvälisen hankkeiden, yksityissektorin investointien, kansalaisjärjestöhankkeiden välillä (suositus 6 ja 7) sekä hyödyntää Suomen suhteellisia etuja, käyttäen hyväksi kaikkia instrumentteja (suositus 17).
- Kehittää ja soveltaa arvoketjulähestymistapaa, kun toimintaympäristöön, toimivaan yksityissektoriin ja riittäviin tukipalveluihin liittyvät edellytykset täyttyvät, ja huomioiden että köyhimmille suunnatut ruokaturva-aktiviteetit ja arvoketjulähestymistapa ovat eri tavoitteita palvelevia keinoja (suositus 1).
- Panostaa sektoreita ja teemoja yhdistävien lähestymistapojen kehittämiseen (metsä, ilmasto, ruoka, vesi ja energia tavoitteineen; uudet nexus- ja landscape -lähestymistavat). Tärkeää on varmistaa kunkin lähestymistavan riittävä asiantuntemus niitä hyödyntävissä hankkeissa (suositus 15).
- Ihmisoikeusperustaisuuden (HRBA) parempi sisällyttäminen johtavana lähestymistapana kaikille tasoille muutosteorioihin (UM:n tasosta hanketasoon) (suositus 2).
- Hankkeiden suunnittelussa ja tulosraportoinnissa tulisi hyödyntää muiden toimijoiden tekemiä analyysejä ja ohjeistoja kohdealueesta, SDG-tavoitteita ja -indikaattoreita ja UM:n kehityspolitiikan yhteisiä indikaattoreita (ns. aggregaatti-indikaattorit) (suositus 5 ja 11), sekä kehittää strategista ohjausta evaluointituloksia hyödyntäen ja vahvista osallistavaa seurantaa esim. Tansanian metsähankkeen pilotin pohjalta (suositus 10 ja 12).

Evaluoinnin havainnot, suositukset ja toimenpiteet on tarkemmin esitetty liitteenä olevassa seurantataulukossa.

Osa suosituksista on jo toteutunut. Tällainen on uusien maastrategioiden konsultaatioprosessin yhteydessä tarjottu mahdollisuus synergiamahdollisuuksien aiempaa systemaattisemmalle huomioimiselle muiden apumodaliteettien ja suomalaisten yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Samoin SDG-tavoitteiden sisällyttäminen Suomen kehityspolitiikan tuloskarttoihin on jo tehty (KEO-20). Maaohjelmien laatimisprosessin aikana on myös pyritty huomioimaan suositukset liittyen SDG-tavoitteiden ja -indikaattoreiden ja UM:n aggregaatti-indikaattoreiden sisällyttämisestä maaohjelmien tuloskehikoihin.

Päätetään, että

Evaluoinnin "Suomen maatalous-, maaseutukehitys- ja metsäsektorin (MMM) kehityshankkeista Afrikassa" [Afrikan ja Lähi-idän osastoa koskevat suositukset huomioidaan ja tarvittaessa toimeenpannaan liitteenä olevan seurantataulukon mukaisesti.](#)

1. Synergioihin, lähestymistavan valintaan, tavoitteisiin, indikaattoreihin ja seurantaan liittyvät suositukset huomioidaan:
 - a. uusien maastrategioiden ja maaohjelmien laadinnan ja seurannan yhteydessä niissä kumpanimaissa, joissa maaohjelmiin sisältyy MMM-sektorin tukea (MEL-suunnitelmat).
 - b. mahdollisten tulevien MMM-sektorin toimien suunnittelun, toimeenpanon ja seurannan yhteydessä
2. Tarjotaan konkreettista HRBA- ja Läle-ohjeistusta ja tukea maaohjelmille ja niiden hankkeille huomioiden maaseutu-sektorin mahdollisuudet HRBA:n ja läpileikkaavien tavoitteiden edistämiseen käytännössä osana hankkeita (ohjeistuksen kehittämisessä päävastuu KEO-20/POL-40, määräaika 2021-2022).
3. Kehitetään jatkuvan seurannan ja arvioinnin malleja ja mekanismeja Tansanian metsähankkeen jatkuvan arvioinnin mallin (ERET) pohjalta rinnakkaisten hankkeiden, tulosalueen tai koko maaohjelman strategista arviointia varten (yhteistyössä EVA:n kanssa, 2021 - 2024).

Suosituksien toimeenpano edellyttää tiivistä yhteistyötä UM:n muiden osastojen ja yksiköiden (erit. KEO-20, KEO-30, KEO-50, KEO-90, POL-40 ja EVA) kanssa.

Evaluoinnin suositusten seuranta tehdään osana MMM-sektorin kannalta relevanttien maaohjelmien ja hankkeiden seurantaa.

Päätöksentekijä:

Helena Airaksinen
Apulaisosastopäällikkö, ALI-02

Esittelijä:

Jaakko Jakkila
Kehityspolitiikan neuvonantaja, ALI-02

Viite

-

Liitteet

2 kpl: evaluointiraportti, suositusten seurantataulukko

Videeraus: